

Broedvogelinventarisatie

Oosterpark, Wijchen

2008

Hans Hollander, 2008

Hans Hollander
Oudelaan 2005
6605 SC Wijchen
024 - 6412564
pubben01@planet.nl

Inhoud

INHOUD	3
1 INLEIDING.....	4
2 GEBIEDSBESCHRIJVING.....	5
2.1 LIGGING	5
2.2 TERREINBESCHRIJVING.....	6
2.2 BELEID EN BEHEER	6
2.3 EERDERE WAARNEMINGEN VAN VOGELS EN ZOOGDIEREN.....	7
3 METHODE	9
4 RESULTATEN.....	10
4.1 RESULTATEN 2008	10
4.2 BROEDVOGELINVENTARISATIE 2008	10
4.3 OVERIGE WAARNEMINGEN 2008	12
5 CONCLUSIES EN DISCUSSIE	13
5.1 VASTGESTELDE VOGEL- EN ZOOGDIERSOORTEN.....	13
5.2 DISCUSSIE.....	13
LITERATUUR.....	14
BIJLAGEN: TERRITORIUMKAARTEN VAN DE VASTGESTELDE BROEDVOGELSOORTEN	15

1 Inleiding

Doelstelling

De doelstelling van de inventarisatie is inzicht te krijgen in het voorkomen van broedvogels in het Oosterpark in Wijchen. De resultaten kunnen door de gemeente Wijchen worden gebruikt voor de toekomstige planvorming m.b.t. de verlengde Meerdreef en de ontwikkeling van het Oosterpark.

Uitvoering

De broedvogelinventarisatie is uitgevoerd van februari t/m juni 2008 in 4 inventarisatierondes. Daarbij zijn tevens waarnemingen van zoogdieren en amfibieën genoteerd.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is een beschrijving gemaakt van het terrein, inclusief waarnemingen van vóór 2008. In hoofdstuk 3 is de gehanteerde methode uitgelegd. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten van de broedvogelinventarisatie en vermeldt de overige waarnemingen. In hoofdstuk 5 zijn conclusies en aanbevelingen opgenomen.

2 Gebiedsbeschrijving

2.1 Ligging

Het Oosterpark ligt in het oostelijk deel van Wijchen, aan de noordzijde van het meest westelijke deel van het Wijchens Meer (figuur 1). Aan de noordzijde wordt het park begrensd door de Meerdreef (met zwembad de Meerval), de (bebouwing langs de) Oosterweg en aan de oostzijde door de Zuiderdreef. De oppervlakte van het park is ongeveer 7,8 ha.

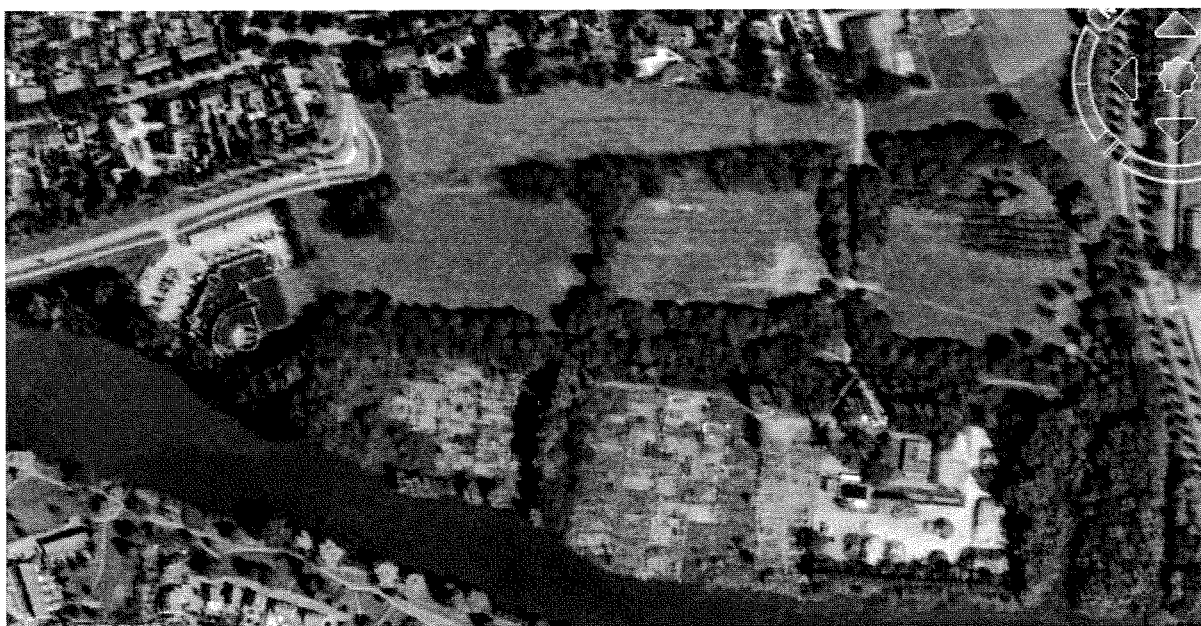
Langs het Wijchens Meer ligt, tegen het park aan, een volkstuincomplex (de Vier Jaargetijden). Ook ligt er een bergbezinkbassin bij een gemeentepot (met zendmast van de Wijchense Omroep). 's Zomers wordt regelmatig een kinderkamp (Okidoki) in het park gehouden. Vlakbij de Zuiderdreef is in het park een JOP (Jongerenhangplek) gevestigd. Het park wordt verder gebruikt voor extensieve recreatie (wandelen, hond uitlaten, hardlopen).

Figuur 1. Ligging Oosterpark in Wijchen.

2.2 Terreinbeschrijving

Volgens de 'Grote Historische Atlas van Nederland, deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857 (Wolters Noordhoff Atlasproducties, 1990) lag er halverwege de negentiende eeuw voornamelijk grasland en deels akkerland waar nu het Oosterpark is gelegen. Wanneer het Oosterpark is aangeplant, is mij niet bekend.

Figuur 2. Overzicht Oosterpark.

Het Oosterpark bestaat gedeeltelijk uit grasland en gedeeltelijk uit opgaande begroeiing. In de noordoostelijke helft (de foto is gedraaid) liggen grofweg 4 grasvelden, omgeven door bomen en struiken. In het verlengde van de Meerdreef loopt een voetpad richting de Zuiderdreef, vrijwel parallel daaraan vanaf het zwembad nog een voetpad. Vanaf de Oosterweg kruist een geasfalteerde weg beide voetpaden richting het gemeentedeput en de ingang van de volkstuinten. Met name langs het laatst genoemde voetpad is veel bosopstand aanwezig. Het grootste aaneengesloten deel hiervan ligt in het zuidelijke deel (rechts op de foto) tegen de Zuiderdreef aan. Hierin liggen ook enkele natte delen als uitloper van het Wijchens Meer.

2.2 Beleid en beheer

Voor het Oosterpark zelf is er geen apart beheerplan. Vanwege stedenbouwkundige ontwikkelingen zal het Oosterpark in de toekomst verder ontwikkeld worden. Wanneer het zover is, zal een analyse gemaakt worden van de kwaliteiten, kansen en bedreigen voor het park (mededeling per email van P. van Wolferen, 17 augustus 2007). De ontwikkeling van het Oosterpark zal niet plaatsvinden voordat de Huurlingsedam en de omliggende omgeving gereed zijn. Onduidelijk is dus op welke termijn dit zou plaatsvinden (mededeling per email van P. van Wolferen, 9 oktober 2007).

Een deel van het Oosterpark is meegenomen in een inventarisatie voor woningbouw (Gemeente Wijchen, 2002. Inbreiding voor uitbreiding). De locatie maakt onderdeel uit van een grote groenvoorziening: het Oosterpark. De samenhang van het Oosterpark met het Wijchens Meer wordt in de toekomst versterkt. Bij integrale afweging krijgt deze locatie de eindscore - -.

In De Wegwijs stond begin 2008 een artikel met de titel: “Voorlopig geen beslissing over locatie naast de Meerval. Achmea, sportschool Derks en huisartsen moeten geduld hebben.” Er staat, dat het doortrekken van de Meerdreef oorspronkelijk een onderdeel vormde van de Visie Oosterpark. Omdat B en W eerder al besloten de verlengde Meerdreef op korte termijn aan te leggen, wordt de (rest van de) Visie Oosterpark kennelijk op de lange baan geschoven.” De “Visie Oosterpark” is opgevraagd bij de gemeente Wijchen, maar volgens de behandelend ambtenaar is deze niet als zodanig door de gemeente vastgesteld.

Op 25 juni 2008 werd in de Wegwijs echter bekend gemaakt dat de gemeente Wijchen nog dit jaar de verlengde Meerdreef (met geluidswerend asfalt) wil aanleggen.

2.3 Eerdere waarnemingen van vogels en zoogdieren

Vogels

Voorafgaand aan de broedvogelinventarisatie in 2008, zijn in de jaren 2006 en 2007 16 vogelsoorten in het Oosterpark waargenomen (tabel 1).

	Vogels	2006	2007
1	boomkruiper		1
2	buizerd	1	1
3	ekster		1
4	gaai	1	1
5	grote bonte specht	1	1
6	houtduif		1
7	kauw		1
8	koolmees		1
9	merel		1
10	pimpelmees		1
11	roodborst		1
12	sijs		1
13	staartmees		1
14	tjiftjaf	1	
15	zwarte kraai		1
16	zwartkop	1	
	16 soorten	4	14

Tabel 1. Waarnemingen 2006 t/m 2008

Vleermuizen en overige zoogdieren

In de periode 2004 t/m 2008 zijn zowel vleermuizen als overige zoogdieren in het Oosterpark waargenomen.

In 2004 zijn met een batdetector (QMC-mini) in het Oosterpark waarnemingen gedaan van foeragerende vleermuizen: gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis. Op en langs het Wijchen Meer foerageren daarnaast veel watervleermuizen.

In december 2005 is een eekhoorn waargenomen in het Oosterpark. Op 27 november 2007 werd een konijn waargenomen. Zowel op 31 januari als 20 februari 2008 waren molshopen aanwezig.

3 Methode

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de SOVON-methode (Van Dijk, 2004). Er zijn 4 inventarisatieronden gehouden. Tabel 2 geeft een overzicht van data, tijden, temperatuur en weertype.

Nr	Datum	Start	Eind	Temp	Neerslag	Bewolking
1	26 maart	8.45	9.25	5 °C	Lichte motregen	100%
2	24 april	5.45	6.25	7 °C	Geen	100%
3	20 mei	5.00	5.45	5 °C	Geen	Geen
4	6 juni	4.50	5.40	12 °C	Geen	100%

Tabel 2. Overzicht inventarisatierondes 2008: data, start- en eindtijd, temperatuur en neerslag.

De terreinbezoeken zijn steeds gehouden bij gunstig inventarisatieweer (droog). De start van de bezoeken lag in principe een half uur voor zonsopgang. Een bezoek duurde gemiddeld 40 tot 50 minuten. Het startpunt lag steeds bij zwembad de Meerval. Op rondes 1 en 3 is de route tegen de klok in gelopen, op rondes 2 en 4 met de klok mee.

De waarnemingen zijn vastgelegd op rondekaarten. Aan het eind van de inventarisatie zijn hiervan soortkaarten gemaakt, op grond waarvan het aantal territoria per soort is bepaald. Soorten waarbij niet aan de vereiste criteria is voldaan om een territorium aan te kunnen nemen, zijn besproken in de paragraaf over niet-broedvogels (4.3).

In principe geven meer (bij voorkeur 7 tot 8) inventarisatieronden betrouwbaarder resultaten. Met 4 inventarisatieronden is echter een redelijk betrouwbaar beeld te verkrijgen.

4 Resultaten

4.1 Resultaten 2008

In totaal zijn tijdens de 4 inventarisatieronden 23 vogelsoorten in het Oosterpark waargenomen. Op basis van de clustering van waarnemingen (SOVON-methode) zijn territoria vastgesteld van 21 soorten. In 4.2 is de broedvogelinventarisatie nader uitgewerkt.

Overige waarnemingen (zoogdieren, amfibieën) zijn besproken in 4.2.

4.2 Broedvogelinventarisatie 2008

In totaal zijn van 21 vogelsoorten territoria vastgesteld. Tabel 3 geeft hiervan een overzicht. Tevens zijn het aantal waarnemingen per inventarisatieronde, het totaal aantal waarnemingen en de dichtheid (aantal territoria/ha, oppervlakte 7,8 ha) opgenomen. Alleen territorium-indicatieve waarnemingen binnen de zogenaamde datumgrenzen tellen mee bij de bepaling van de territoria. De waarnemingen buiten deze datumgrenzen die dus niet meetellen, zijn in de tabel grijs gearceerd.

Soort	26-03	24-04	20-05	06-06	Totaal	Territoria	Dichtheid (aantal/ha)
boomkruiper		1			1	1	0,13
buizerd	1				1	0	
ekster	4		1	3	8	4	0,51
fitis		1	1	1	3	1	0,13
gaai	3		1	1	5	1	0,13
groene specht	1				1	1	0,13
groenling	1				1	0	
heggemus	1				1	1	0,13
houtduif	32	16	12	18	78	16	2,05
kleine karekiet				1	1	1	0,13
koolmees	11	6	4	5	26	8	1,03
merel	19	9	20	20	68	16	2,05
pimpelmees	4	3	1		8	3	0,38
roodborst	7	2	4	10	23	10	1,28
staartmees		3		2	5	3	0,38
tijftjaf	10	13	12	14	49	14	1,79
tuinfluiter		3	2	2	7	2	0,26
vink	3	1	7	2	13	7	0,90
wilde eend	2	4	2	1	9	1	0,13
winterkoning	5	15	17	14	51	17	2,18
zanglijster		6	2	3	11	6	0,77
zwarte kraai	6	(1)	3	5	14	4	0,51
zwartkop		2	6	5	13	6	0,77
Totaal	110	85	95	107	397	123	15,77

Tabel 3. Aantal waarnemingen en vastgestelde territoria per soort.

De territoriumkaarten van alle vastgestelde soorten zijn opgenomen in bijlage 1. Van buizerd en groenling zijn geen territoria vastgesteld (zie 4.3).

Opmerkingen per soort (broedvogels):

- Boomkruiper; zekere broedvogel, 1 territorium langs de Zuiderdreef. Eerdere waarnemingen in 2007.
- Ekster; zekere broedvogel, 4 territoria verspreid over het Oosterpark. Eerdere waarnemingen in 2007.
- Fitis; zekere broedvogel, 1 territorium in het zuidelijkste deel van het Oosterpark tegen het Wijchens Meer aan.
- Gaai; zekere broedvogel, 1 territorium in het zuidoostelijke deel van het Oosterpark. Eerdere waarnemingen in 2006 en 2007.
- Groene specht; zekere broedvogel, 1 territorium ter hoogte van het gemeentedeput. Dit territorium is gebaseerd op 1 waarneming, maar buiten de inventarisatieperiode is de groene specht vaker roepend gehoord vanaf de andere oever van het Wijchens Meer.
- Heggenmus; zekere broedvogel, 1 territorium pal ten zuiden van het zwembad.
- Houtduif; zekere broedvogel, 16 territoria verspreid over het Oosterpark. Eerdere waarnemingen in 2007. De grote boom ter hoogte van de bocht in de Meerdreef doet dienst als roestplaats, waar met name in het winterhalf jaar soms tientallen exemplaren aanwezig zijn.
- kleine karekiet; zekere broedvogel, 1 territorium langs de oever van het Wijchens Meer ten noorden van het zwembad.
- Koolmees; zekere broedvogel, 8 territoria verspreid over het Oosterpark. Eerdere waarnemingen in 2007.
- Merel; zekere broedvogel, 16 territoria verspreid over het Oosterpark. Eerdere waarnemingen in 2007.
- Pimpelmees; zekere broedvogel, 3 territoria verspreid over het Oosterpark. Eerdere waarnemingen in 2007.
- Roodborst; zekere broedvogel, 10 territoria verspreid over het Oosterpark. Eerdere waarnemingen in 2007.
- Staartmees; zekere broedvogel, 3 territoria langs het westelijke voetpad. Eerdere waarnemingen in 2007.
- Tjiftjaf; zekere broedvogel, 14 territoria verspreid over het Oosterpark. Eerdere waarnemingen in 2006.
- Tuinfluiter; zekere broedvogel, 2 territoria langs het westelijke voetpad.
- Vink; zekere broedvogel, 7 territoria verspreid over het Oosterpark.
- Wilde eend; zekere broedvogel, 1 territorium in het noordelijk deel van het Oosterpark. Het nest is niet gevonden, maar bevond zich mogelijk langs de sloot/greppel vlak ten zuiden van het zwembad.
- Winterkoning; zekere broedvogel, 17 territoria verspreid over het Oosterpark.
- Zanglijster; zekere broedvogel, 6 territoria verspreid over het Oosterpark.
- Zwarte kraai; zekere broedvogel, 4 territoria verspreid over het Oosterpark. Eerdere waarnemingen in 2007.
- Zwartkop; zekere broedvogel, 6 territoria verspreid over het Oosterpark. Eerdere waarnemingen in 2006.

4.3 Overige waarnemingen 2008

Vogels

Zoals aangegeven zijn van buizerd en groenling wel territoriumindicatieve waarnemingen opgetekend, maar konden bij de clustering geen territoria vastgesteld.

- Buizerd: 1 waarneming op 26 maart in de bocht van de Meerdreef. In 2006, 2007 en 2008 is regelmatig een buizerd in of in de directe omgeving van het Oosterpark waargenomen, met name in het winterhalfjaar. Een broedgeval in het Oosterpark lijkt uitgesloten.
- Groenling: 1 waarneming op 26 maart in de bomenrij tussen de twee westelijke grasveldjes in het Oosterpark.

Overige waargenomen soorten in het Oosterpark:

- Gierzwaluw: tijdens ronde 4 foerageerden 8 gierzwaluwen boven zwembad de Meerval.
- Grote bonte specht; op 27 november 2007 werd een roepend exemplaar gehoord.
- Kauw; rondom het politiebureau bivakeert een groot aantal kauwen, waarvan een aantal mogelijk ook broed in de hoge bomen langs de middelste plas van het Wijchens Meer. Eind 2007 en begin 2008 waren hier grote groepen (tot 40 exemplaren) aanwezig, die (met name in het winterhalfjaar) bij tijd en wijle ook in het Oosterpark foerageren.

Overige zoogdieren

Tijdens de rondes 2, 3 en 4 zijn in totaal resp. 1, 1 en 4 konijnen waargenomen langs de inventarisatieroute. Tijdens ronde 3 zijn molshopen aangetroffen op het westelijke grasveld. Op 2 juli 2008 werd wederom een eekhoorn langs het doorgaande wandelpad waargenomen.

Amfibieën

Tijdens ronde 2 werd 1 gewone pad gezien langs het Wijchens Meer nabij de rotonde bij Kerkeveld.

5 Conclusies en discussie

5.1 Vastgestelde vogel- en zoogdiersoorten

Vogels

In totaal zijn 21 broedvogelsoorten vastgesteld in het Oosterpark. Algemene broedvogelsoorten zijn houtduif, merel, tiftjaf en winterkoning. Minder algemene broedvogelsoorten zijn boomkruiper, ekster, fitis, gaai, groene specht, heggenmus, kleine karekiet, koolmees, pimpelmees, roodborst, staartmees, tuinfluiter, vink, wilde eend, zanglijster, zwarte kraai, zwartkop.

De broedvogeldichtheid in het Oosterpark (7,8 ha) is circa 25% lager (15,77 territoria / ha) dan die van het Vormerbos (6 ha). In het Vormersbos werden 120 territoria van 18 vogelsoorten vastgesteld (20 territoria / ha) (Hollander, 2007). De broedvogelsamenstelling in beide terreinen is grotendeels vergelijkbaar.

In totaal zijn 5 overige vogelsoorten waargenomen: buizerd, gierzwaluw, groenling, grote bonte specht en kauw. Van buizerd en groenling zijn er territoriumindicatieve waarnemingen, op grond waarvan echter geen territoria konden worden vastgesteld.

Overige waarnemingen

In totaal zijn 7 zoogdiersoorten in het Oosterpark waargenomen. Vaste bewoners zijn konijn en mol. In hoeverre de eekhoorn (twee waarnemingen in december 2005 en juli 2008) een vaste bewoner is, is onbekend. Ook op 3 oktober 2005, 16 maart 2006 en 26 februari 2007 werden individuele exemplaren waargenomen (www.waarneming.nl, Harrie de Wit). Er is niet specifiek gezocht naar eekhoornnesten. In bijlage 1 (laatste kaartje) zijn alle genoemde waarnemingen opgenomen.

De vier aangetroffen vleermuissoorten zijn gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Er is niet gericht gezocht naar geschikte kolonieplaatsen. Tot slot is de gewone pad aangetroffen dicht langs het Wijchens Meer.

5.2 Discussie

Het Wijchens Meer met in aansluiting daarop het Oosterpark vormen een brede groene zone binnen Wijchen, welke zowel voor natuur als recreatie van lokaal belang zijn. Het Oosterpark is wat vogels en zoogdieren betreft niet van bijzonder ecologisch belang. De potentie voor bosvogels en boombewonende vleermuizen kan toenemen wanneer de bosopstanden ouder worden. Een natuurlijke overgang tussen de bosopstand en het Wijchens Meer is op twee plaatsen, in het zuidoostelijk deel nabij de rotonde bij Kerkeveld en in het noordwestelijk deel bij het zwembad de Meerdreef, aanwezig. Daar liggen ook potenties voor meer moerassige overgangen. Vanuit ecologisch oogpunt is het jammer dat de geplande poelen met riet langs de nieuw aan te leggen Meerdreef niet doorgaan.

De geplande aanleg van de verlengde Meerdreef kan de ecologische waarde van het Oosterpark negatief beïnvloeden. De aanleg van een groene geluidswal kan een negatief effect op de (toch al lage) broedvogeldichtheid tegengaan. Het zou echter vanwege de landschappelijke waarde bijzonder jammer zijn, als de verlengde Meerdreef het Oosterpark zou doorsnijden.

Literatuur

Dijk, A.J. van, 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken). SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

Gemeente Wijchen, 2002. Inbreiding voor uitbreiding. Eindrapport. Bureau Poederoyen.

Hollander, 2007. Broedvogelinventarisatie Vormersbos – Wijchen 2006.

Wolters Noordhoff Atlasproducties, 1990. De Grote Historische Atlas van Nederland, deel 4 Zuid-Nederland 1838-1857. Groningen.

Bijlagen: territoriumkaarten van de vastgestelde broedvogelsoorten

1. boomkruiper	16
2. ekster	16
3. fitis	17
4. gaai	17
5. groene specht	18
6. heggenmus	18
7. houtduif	19
8. kleine karekiet	19
9. koolmees	20
10. merel	20
11. pimpelmees	21
12. roodborst	21
13. staartmees	22
14. tjiftjaf	22
15. tuinfluit	23
16. vink	23
17. wilde eend	24
18. winterkoning	24
19. zanglijster	25
20. zwarte kraai	25
21. zwartkop	26
22. eekhoorn (waarnemingen)	26

NB. Op de territoriumkaarten zijn met stippen uitsluitend de **centra** van de geclusterde territoria aangegeven, indicatief voor de verspreiding binnen het Oosterpark. Dit kan in sommige gevallen betekenen dat een territorium buiten het voorkeursbiotoop van een soort lijkt te liggen.

1. Boomkruiper (1)

2. Ekster (4)

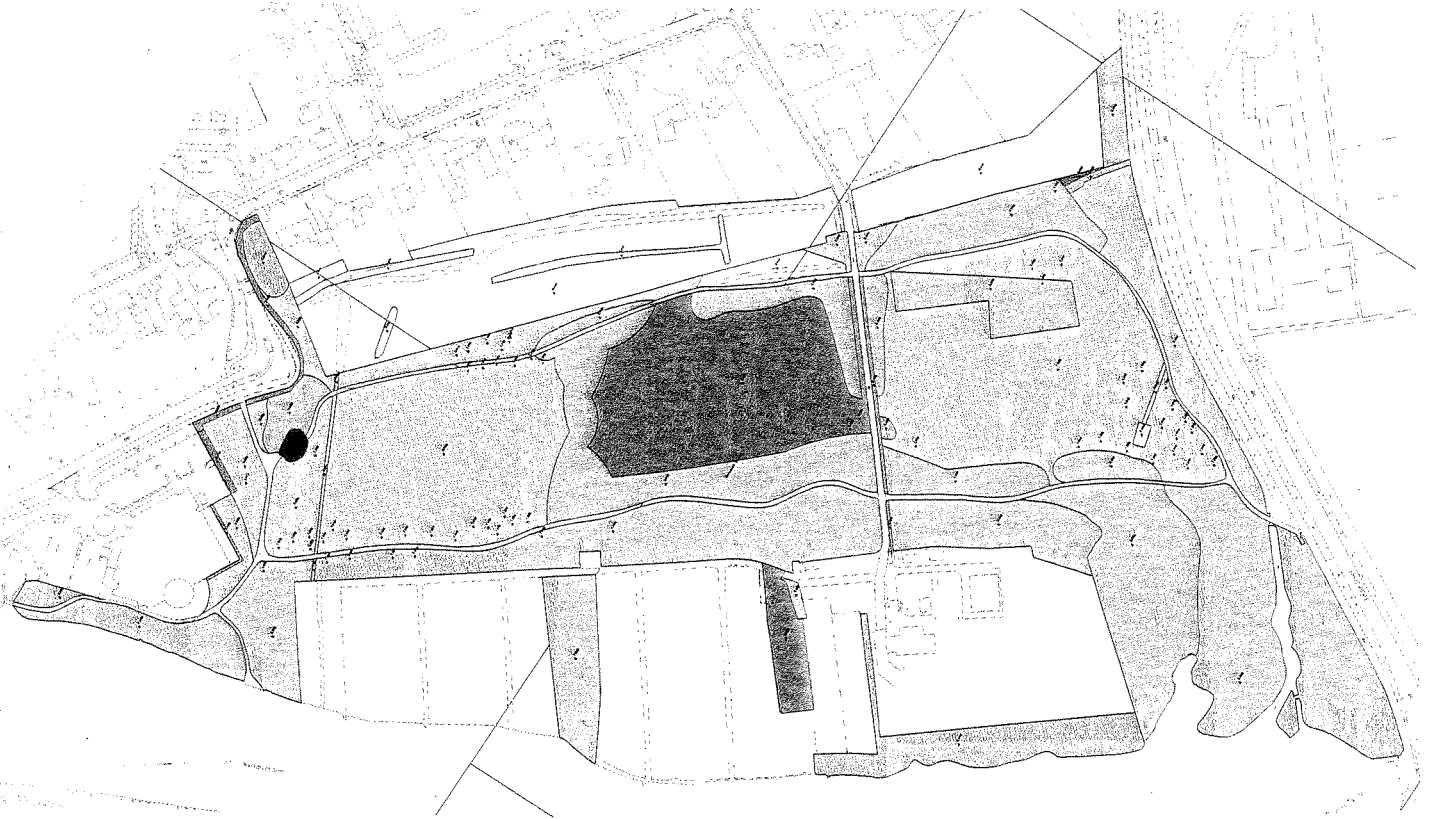
3. Fitis (1)

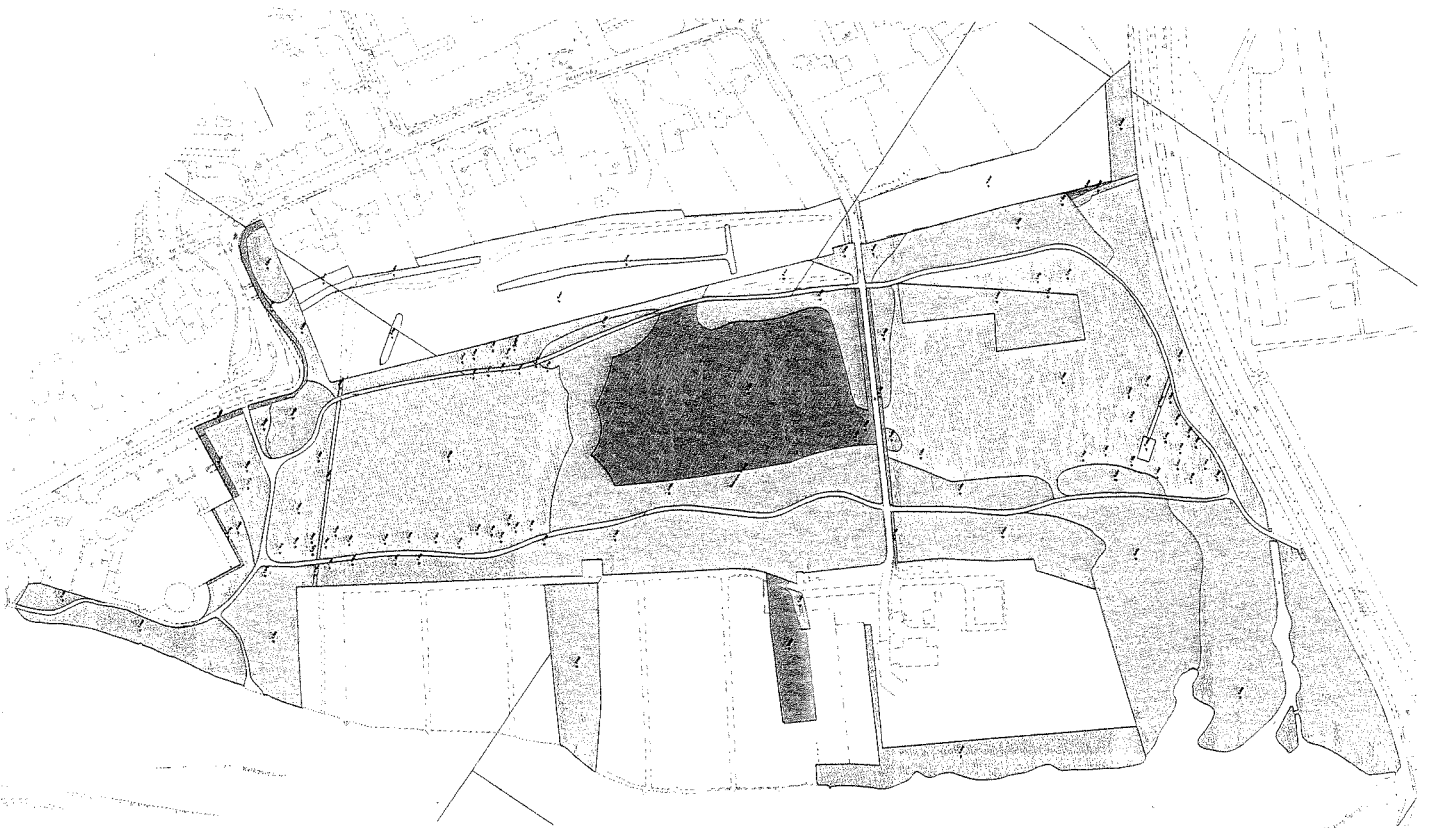
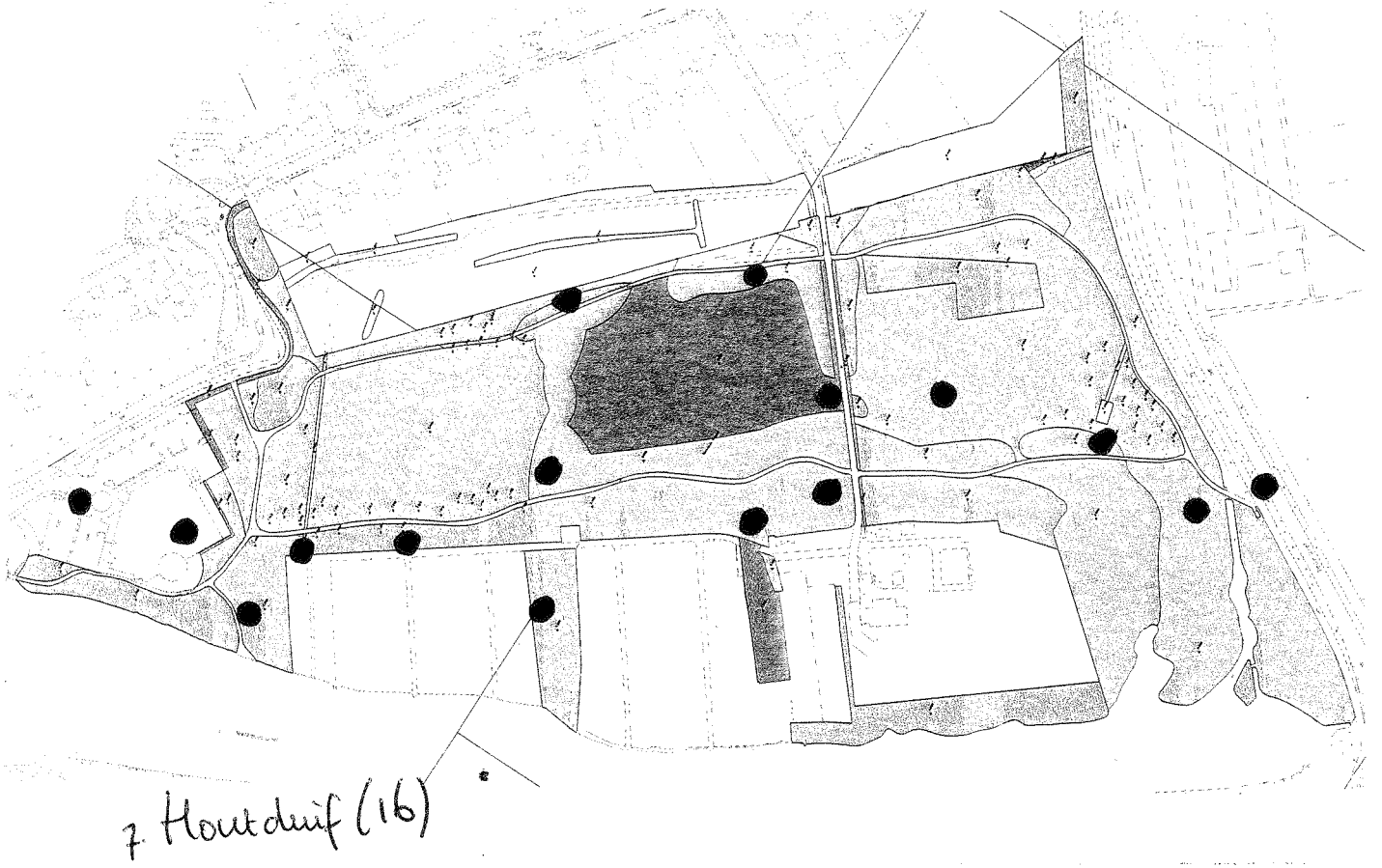
4. Gaa (1)

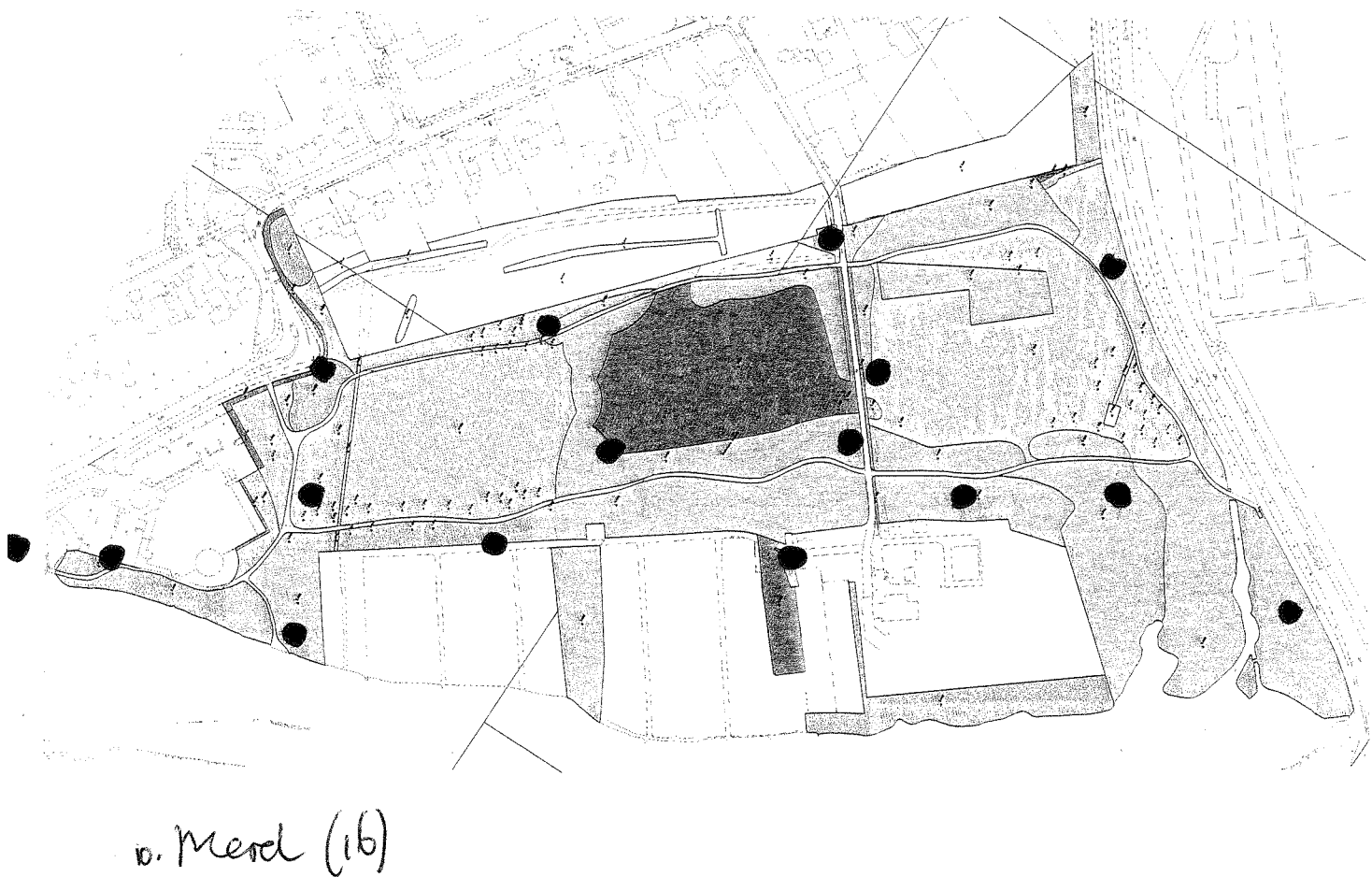
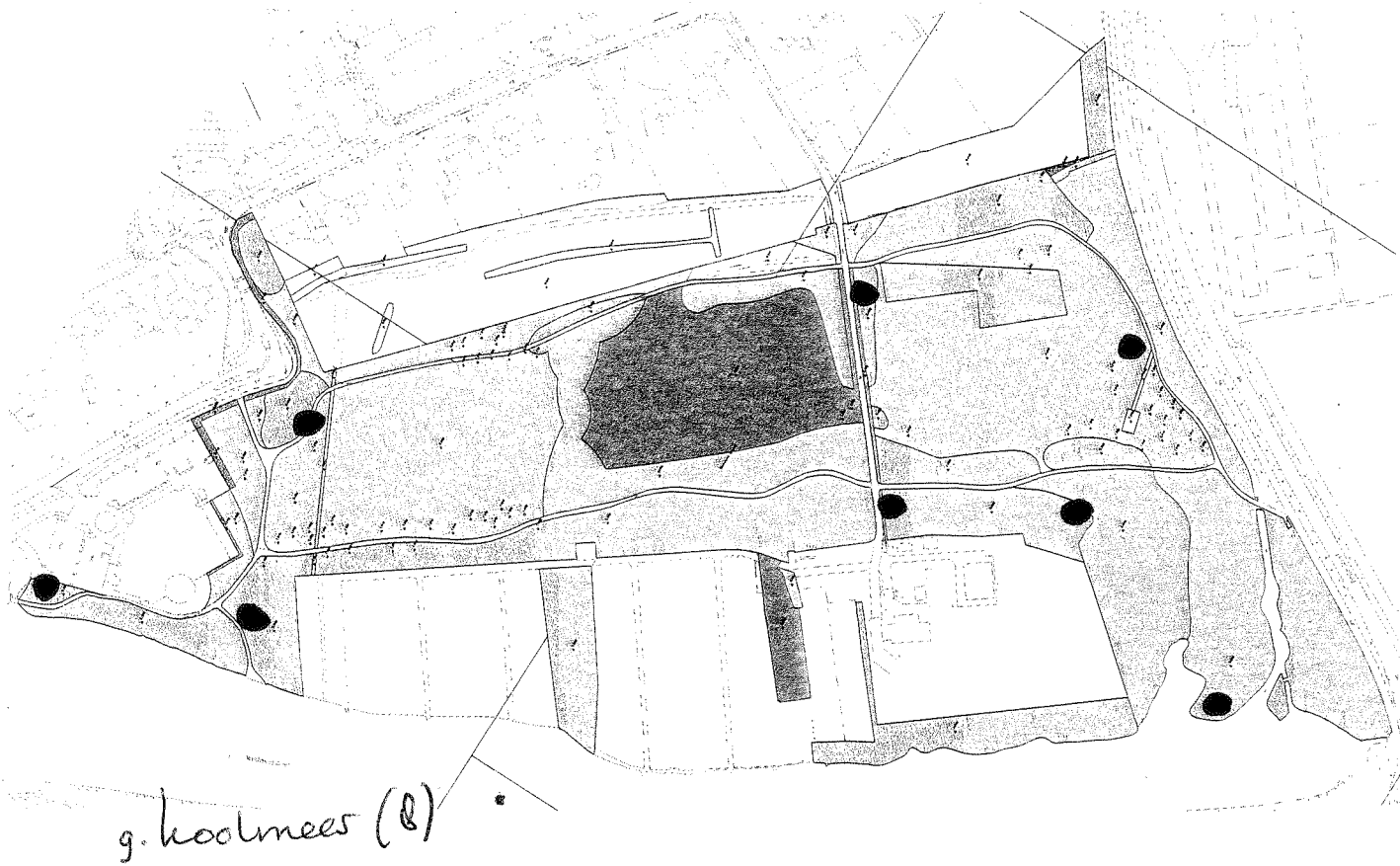

5. Groene specht (1)

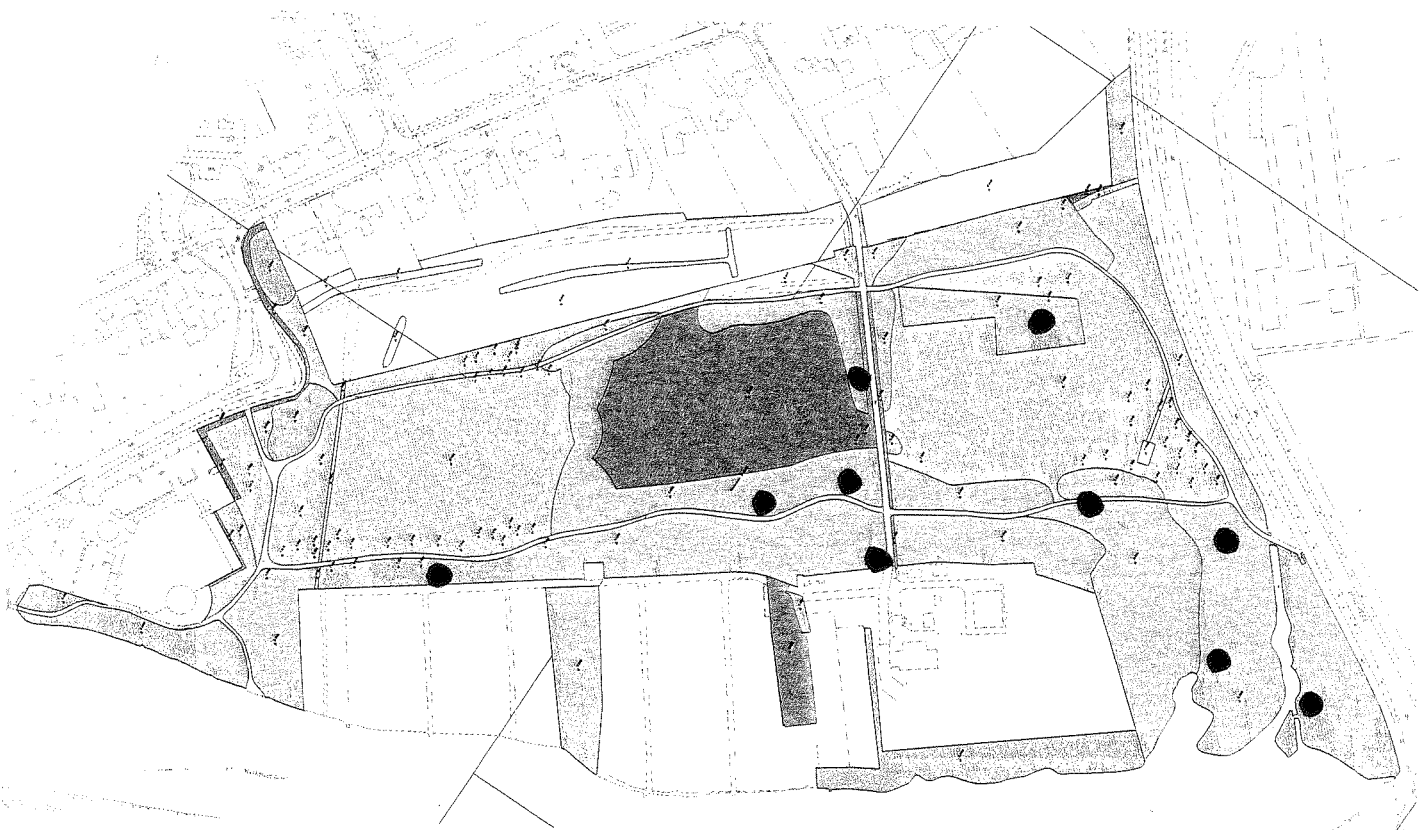
6. Heggenmus (1)

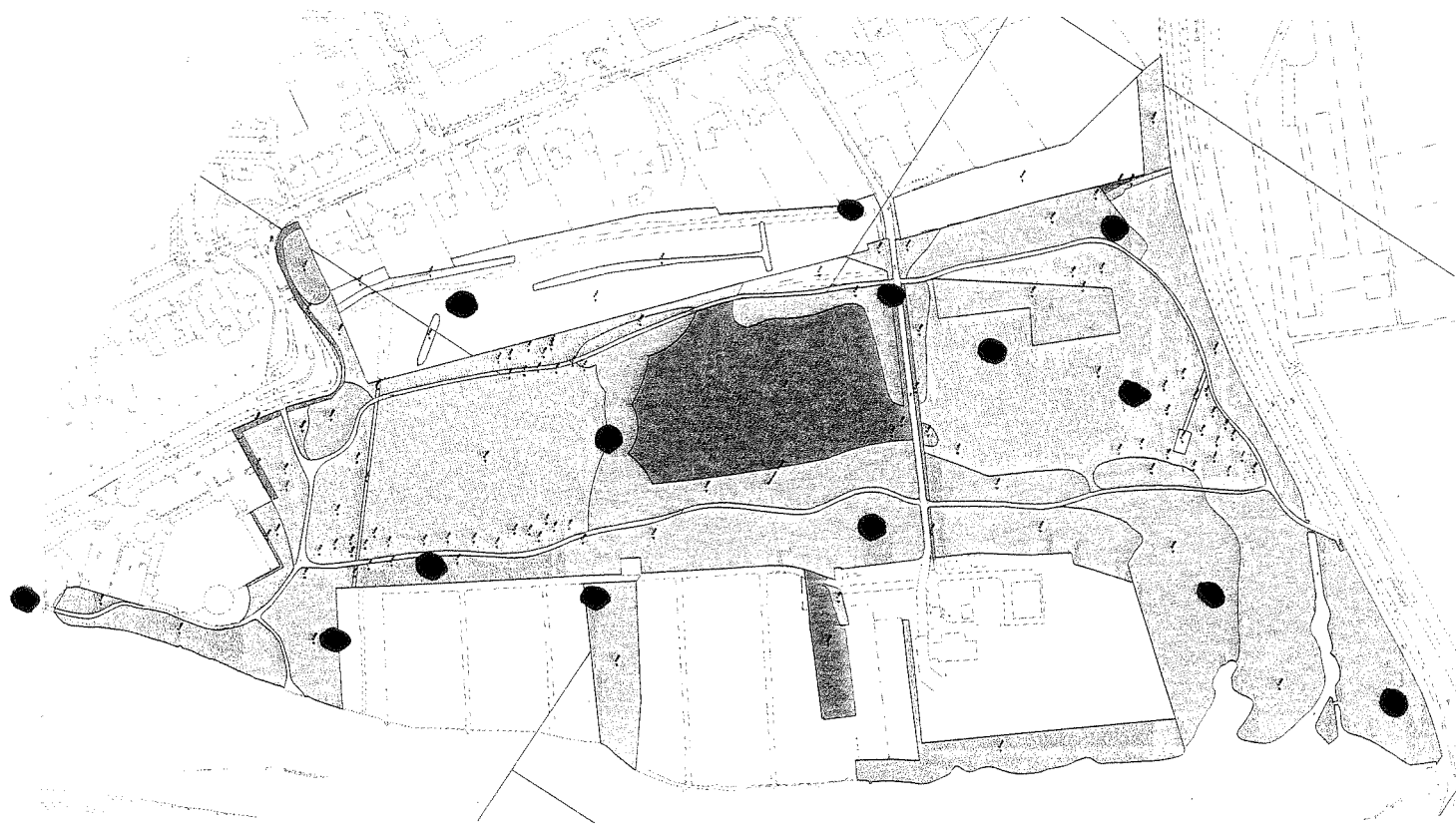
11 Pimpelmees (3)

12 Roodborst (10)

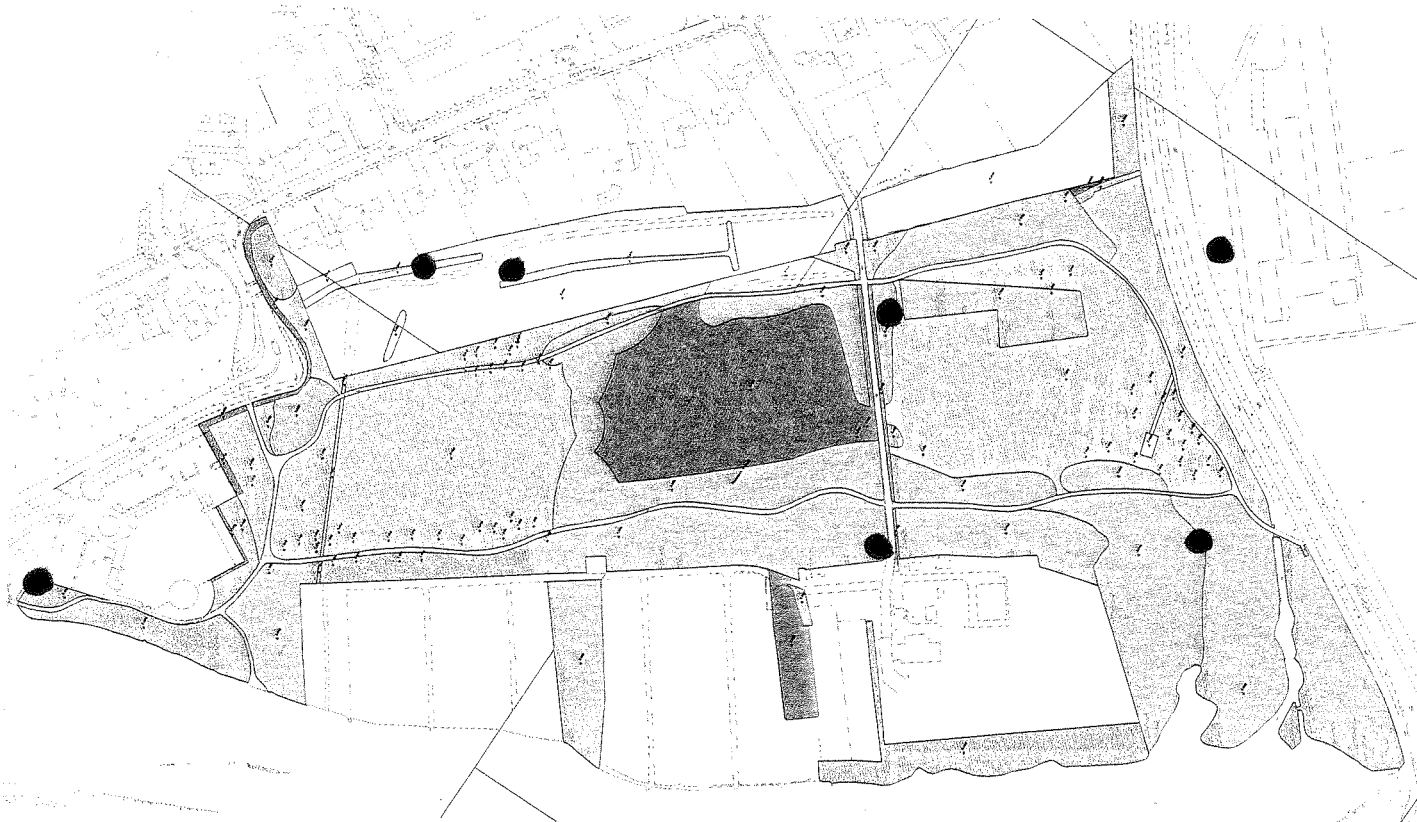
13 Staartmees (3)

14. Tjiftjaf (14)

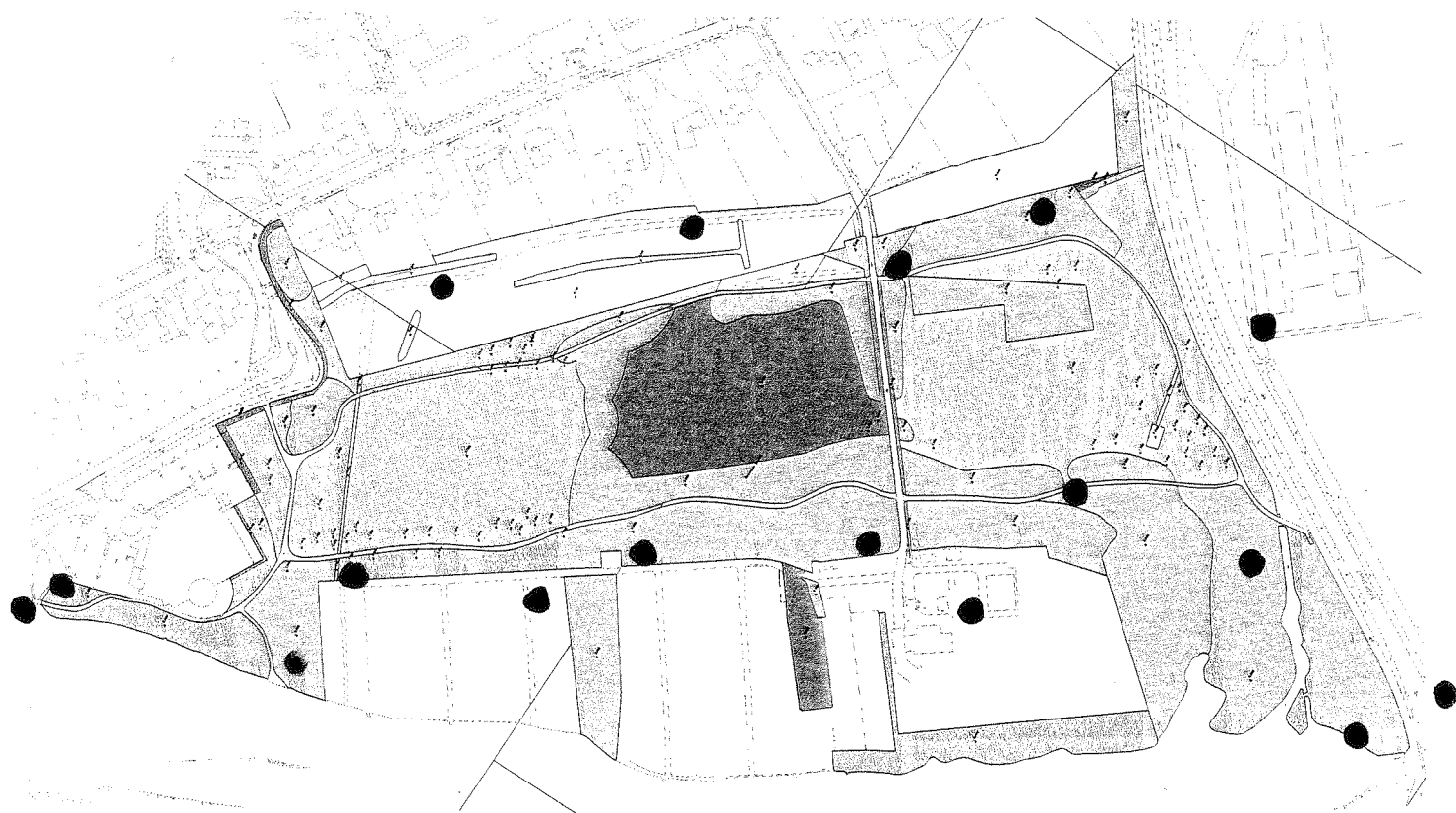
15. Twinfluter (2)

16. Vink (7)

17. Wilde eend (1)

18. Winterkoning (17)

19. Zanglijster (6)

20. Zwarte kraai (4)

21. Zwartkooop (6)

22. Eekhoorn, waarnemingen
 x Harrie de Wit
 ● eigen waarneming

Wijckens Meer

2005
 2006